

TESI DOCTORAL

"CICLE ECONÒMIC
EN LA MANUFACTURA CATALANA (1983-1995):
Convergència microeconòmica amb Europa i influència de
la política monetària en el marge empresarial
a partir de la base de dades comunitària BACH"

Departament de Teoria Econòmica
Universitat de Barcelona

Director de la tesi: Dr. Joan Hortalà i Arau

Agraïments

(per l'estada el curs 1996-97 i per la cessió de la base de dades BACH):

Dr. Enric Genescà i Garrigosa

Dra. Teresa Obis i Artal

Departament d'Economia de l'Empresa
Universitat Autònoma de Barcelona

Data de lectura de la tesi doctoral: 16 de febrer de 1999

TRIBUNAL:

President:

Dr. Joaquim Muns i Albuixec (Universitat de Barcelona)

Vocals:

Dr. Jacint Ros i Ombravella (Universitat de Barcelona)

Dr. Antoni Serra i Ramoneda (Universitat Autònoma de Barcelona)

Dr. Eduard Berenguer i Comas (Universitat de Barcelona)

Secretari:

Dr. Julián Ramajo Hernández (Universidad de Extremadura)

QUALIFICACIÓ:

Excel·lent cum laude per unanimitat

CAPÍTOL 1.

Com a inici del treball es presenta una síntesi de les principals teories que sobre el cicle econòmic han estat formulades. Seguidament, s'hi descriuen algunes de les relacions que s'han observat entre el cicle econòmic, el marge empresarial i la política monetària (amb una extensió referida al tipus de canvi). Tot resumint, s'ha teoritzat fins ara que el benefici és clarament procíclic, que el tipus d'interès es relaciona inversament amb el benefici empresarial (i també amb el cicle econòmic), que el tipus de canvi serveix de mecanisme de transmissió del cicle econòmic a escala internacional i que els preus industrials no són inflacionistes.

CAPÍTOL 2.

Aquesta part descriptiva comença amb una breu descripció de la situació de la manufactura catalana, en tant que objecte d'estudi. Tot seguit, es presenten les dues bases de dades fetes servir en aquest capítol.

La primera prové de la Central de Balanços del Banc d'Espanya, que realitza anualment unes consolidacions comptables dels estats financers (Balanç de Situació Final i Compte de Pèrdues i Guanys) de les empreses que anualment hi col·laboren. Atesa la importància de l'economia catalana en el conjunt de l'Estat, la Direcció General de Programació Econòmica de la Conselleria d'Economia i Finances (en col·laboració amb el Departament d'Economia de l'Empresa de la Universitat Autònoma de Barcelona) elabora anualment des de 1983 les mateixes consolidacions per a les empreses de Catalunya (el resultat n'és la publicació de "l'Informe Anual de l'Empresa Catalana").

La segona base de dades utilitzada és la comunitària BACH ("Bank for the Accounts of Companies Harmonised"), la qual homologa els estats financers agregats dels Bancs Centrals dels països europeus participants; d'aquesta manera és possible de fer comparacions entre les empreses dels diferents països que col·laboren amb el projecte BACH. Així, en aquest segon capítol ha estat feta l'adaptació dels estats financers agregats de l'empresa catalana al format del projecte BACH per a cadascun dels tretze anys considerats (havent-se fet aquesta adaptació per als diferents sectors i subsectors d'activitat de la manufactura catalana, per dimensió i per titularitat de les empreses).

L'estudi i les comparacions de les diferents ràtios inclouen l'anàlisi de la rendibilitat i dels seus principals determinants (el marge brut de l'explotació, en tant que invers del cost laboral unitari, i la productivitat del capital, en tant que ràtio entre el valor afegit i l'actiu net de l'explotació que l'ha generat); l'estudi de la gestió dels actius (referida als comptes d'existències i de tresoreria, així com també als comptes del grup 4 del Pla General Comptable); i, en darrer terme, l'anàlisi de l'estructura financera (amb especial èmfasi en l'autofinançament i en les despeses financeres de les empreses catalanes).

Dels resultats obtinguts, en destaca que la major part de les ràtios de la manufactura catalana obtinguts presenten una major oscil·lació cíclica que les ràtios europees en el període considerat (augmenten més i disminueixen més en les expansions i les recessions econòmiques, respectivament: aquest seria el fonament microeconòmic que explicaria perquè a nivell macroeconòmic s'observa el mateix dibuix del perfil cíclic si el PIB català es compara amb el PIB europeu). I també en destaca que l'autofinançament de l'empresa catalana és sempre superior al de l'empresa europea, per bé que les despeses financeres catalanes en el període 1991-1993 més que duplicaren les europees.

En darrer terme, s'hi presenta un estudi de la convergència microeconòmica, tot establint paral·lelismes entre els àmbits d'anàlisi microeconòmic i macroeconòmic: així, s'observa que en els períodes en què hi ha convergència macroeconòmica (en tant que aproximació del PIB per habitant a Europa) es dona també la convergència microeconòmica (en tant que aproximació entre les rendibilitats de l'actiu net de l'explotació de les empreses manufactureres europees).

CAPÍTOL 3.

A partir de la informació referida a la rendibilitat de l'actiu net de l'explotació de l'empresa manufacturera, disponible en un període de tretze anys per a cinc països europeus, es pretén de quantificar la influència que hi ha pogut exercir diferents variables de l'àmbit macroeconòmic en el període 1983-1995. Així, en el model teòric proposat s'han considerat com a variables explicatives de la rendibilitat la producció industrial, els preus industrials (tant de la producció final com de les matèries primeres), el tipus d'interès i el tipus de canvi.

Els models econòmics resultants, que han estat estimats a partir d'un model inicial de variables fictícies multiplicatives, han permès de contrastar diverses hipòtesis teòriques. D'aquestes en destaquen dues: primera, els elevats tipus d'interès i l'apreciat tipus de canvi de la pesseta (resultat de l'entrada massiva de capital estranger a Espanya, per tal d'adquirir deute públic espanyol) perjudicaren greument la rendibilitat de les empreses; i segona, la política monetària del ministre Solchaga del període 1988-1993, que hauria provocat un efecte expulsió d'inversió privada i d'exportacions per part de la despesa pública, perjudicava especialment (més intensament) la manufactura catalana, mentre que la política monetària del ministre Solbes la va beneficiar especialment.

Els resultats obtinguts permeten d'establir una clara relació positiva entre la producció industrial i la rendibilitat (homogènia a escala europea, per a totes les manufactures considerades); una neutralitat d'efectes dels preus industrials sobre la rendibilitat (també homogènia per a tots els països europeus); una incidència dels preus de les matèries primeres sobre la rendibilitat només significativa en la manufactura alemanya; una relació negativa entre el tipus d'interès i la rendibilitat de les empreses (amb desigual -doble- impacte en les manufactures catalana i de la resta d'Espanya, enfront d'una mateixa política monetària); i, en darrer terme, una relació negativa entre l'apreciació del tipus de canvi i la rendibilitat de les empreses (també amb desigual -doble- impacte entre les manufactures catalana i de la resta d'Espanya).